

ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ПРОМЕНИ В УЧЕБНО-ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА ЗА МАТУРИТЕ ПО ГЕОГРАФИЯ

Дискусия

Не е ясно кой е изготвил през 2003 г. учебно-изпитната програма за Държавните зрелостни изпити по география и икономика, нито дали тя е била съгласувана по някакъв начин с учителската колегия. Последните промени от 2008 г. също едва ли са били поставени на широко обсъждане. Тези организационни пропуски и формалното административно отношение са довели до "вродени" дефекти в матрицата, "скелета" на матуритетното учебно съдържание, които се виждат с невъоръжено око.

Налице са съществени диспропорции, повторения и недомислия в начина на представяне и необосновано голям обем на учебното съдържание на матурите по география, поне в частта му за география на света. То е разгърнато в цели 28 теми, при положение, че само около 1/3 от въпросите (10 затворени, 2 отворени и 1 практически) са свързани с проверка на знанията по география на света. От друга страна, учебното съдържание по география на България е представено в 1 тема и 10 тематични ядра, въпреки че с него са свързани оставащите 2/3 от въпросите. Още от пръв поглед и тук се забелязва, че има несъответствие в начина на оформяне на учебното съдържание – теми или тематични ядра, както и в техния брой.

Какво показва практиката? Прегледът на осемте, проведени до този момент матури по география и икономика през 2008 и 2009 г. категорично потвърждава издигнатата по-горе теза. В тях са зададени общо 84 затворени въпроса, свързани с темите от учебното съдържание по география на света. Разпределението по отделни теми и дори по обобщени тематични ядра, е крайно неравномерно. Анализът, който е направен по-долу, не претендира за пълна прецизност, тъй като част от въпросите биха могли в редица случаи да се отнесат към две теми едновременно (например, отраслова и териториална структура, или компонентна и регионална част).

Един от най-добре изявените акценти е върху четирите теми, формиращи тематично ядро за приро-

дата на Земята (2, 3, 4 и 5), които са представени с общо 26 въпроса. Интересното в случая е, че по сегашната учебна програма този материал се изучаваше в VII клас и ненужно се преговаряше в IX а по новата учебна програма вече е изместен в V клас. Веднага възниква питането, какви въпроси ще формират гръбнака на матурата в частта и за география на света след 3 години и ще има ли изобщо в нея въпроси за природата на Земята?

Крайно интересно е, че три от темите, свързани с глобалните проблеми, се повтарят ненужно (6, 19, 23), като в осемте матури са представени само с един-единствен въпрос. Налага се изводът, че съставителите на матурите необосновано пренебрегват подобни въпроси, въпреки че са ги смятали за изключително важни и са ги детайлизирани претенциозно задълбочено, но не особено сполучливо, тъй като повторенията се набиват на очи. Това в пълна степен важи и за оценяваните компетентности по тези теми.

Тематичното ядро за население и селища (теми 8, 9, 10, 11 и 12) е пропорционално застъпено с общо 14 въпроса.

Акцент има и върху темите за политическите системи (13) и световните и регионални международни организации (20), които са представени с общо 12 въпроса.

Четирите теми, свързани с географията на световното стопанство (14, 15, 16 и 17) са пропорционално представени с общо 13 въпроса.

Темите, свързани с регионите и страните в тях (21, 22, 23, 24) също са представени пропорционално с общо 15 въпроса.

Нито един въпрос не е зададен по темите "Природни рискове" и "Полкуси на световното стопанство" и по две от трите теми, касаещи глобалните проблеми. Нормално е да се запитаем, защо тези теми са неоправдано пренебрегнати в практиката на провеждането на Държавните зрелостни изпити по география и икономика?

Почти същото важи и за четирите теоретико-методични теми (1, 26, 27 и 28), които се "отчитат" са-

мо с 3 въпроса. Предвид по-абстрактния им характер и трудностите, които срещат учениците с тяхното осмисляне и усвояване, най-добре би било тези теми изобщо да не се включват в учебно-изпитната програма за матурата по география.

Налага се изводът, че педантичното изброяване на всички теми не е най-добрият начин за структуриране на учебното съдържание на матурите по география. Определено по-добър вариант за организация би бил оформянето на обобщени тематични ядра. По този начин до голяма степен би се уеднаквили подходът в изложението на учебното съдържание по география на света и география на България. По долу се предлага една възможна основа за структуриране на учебното съдържание за матурите, която е съвсем нормално да претърпи последващи допълнения и корекции.

География на света

1. Природа на Земята. Геосферен строеж, природни компоненти и природни зони на Земята;
2. Природоресурсен потенциал, природни рискове и глобални проблеми;
3. Население и селища. Демографски процеси и проблеми, демографски различия в света;
4. Политическа карта на света. Международни организации;
5. География на световното стопанство. Фактори и показатели, отраслова структура (икономически сектори и отрасли), териториална структура и проблеми;
6. Регионална география. Стопанско развитие на регионите и на страните в тях. Полюси на световното стопанство.

География на България

1. Географско положение и природна среда на България;
2. Природногеографски области;
3. География на населението и селищата в България, административно-териториално деление;
4. Национално стопанство. Фактори и показатели, отраслова структура (икономически сектори и отрасли), териториална структура и проблеми;
5. Социално-икономически региони.

Буди недоумение и таблицата за преобразуване на точките от матурата в оценки по шестобалната система, поместена на официалния сайт на МОН.

При по-внимателно вглеждане се открива несъответствие в относителната тежест на всяка точка в четирите интервала от по 17,5 точки. В първия и четвъртия интервал тези точки отговарят на половин единица от бала, а във втория и третия – на цяла една единица. Или, казано с други думи, ако тази

Скала за преобразуване на точките в оценки

Точки	Оценка
до 22,5 т. вкл.	Слаб 2
23 т. – 40,5 т. вкл.	Среден 3 (3,00-3,49)
41 т. – 58,5 т. вкл.	Добър 4 (3,50-4,49)
59 т. – 76,5 т. вкл.	Много добър (4,50-5,49)
77 т. – 94,5 т. вкл.	Отличен (5,50-5,99)
95 т. – 100 т.	Отличен 6

таблица е вярна, всяка точка в интервалите 23 – 40,5 и 77–94,5 носи увеличаване на крайната оценка едновременно с 0,028, а в другите два интервала (41–58,5 и 59–76,5) – с двойно повече – 0,057.

Да се надяваме, че не скалата, публикувана на сайта на министерството е използвана при определянето на крайните оценки от матурите. При равномерно разпределение на 72 точки (в интервала 23–95) се получава, че всяка точка би трябвало да носи 0,0417 единици към бала по шестобалната система. Разбира се, нещата биха могли да изглеждат много по-прости, ако това беше записано някъде, но не би – представя се една изкривена по необясними причини скала за оценяване.

Моето предложение за опростяване на скалата за оценяване е още по-радикално. Нека тройка да се пише както и досега – за 23 точки, а пълна шестичка – за 98 точки. При това положение всяка една от 75-те точки в този интервал ще носи по 0,04 към крайната оценка. Всичко ще стане лесно за обяснение и за пресмятане, но ще изчезне тайнствеността в магията на оценяването и ще се възцари пълна прозрачност.

Тези конкретни виждания и предложения следва да се схващат като покана за задълбочена колегиална дискусия по въпроса, която би могла да започне на страниците на списанието и да завърши с провеждането на тематична конференция. За съжаление, разгръщането на подобна дискусия е безвъзвратно закъсняло по отношение на учебното съдържание по география за гимназиалния курс.

Определено, както се вижда и от изложеното по-горе, съществуват реални проблеми в обучението по география в българското училище. Ако отговорните фактори не проявят заинтересуваност, има опасност и броят на учителите по география да се редуцира под всякакъв допустим минимум.

Дано моят песимизъм да бъде опроверган.

Доц. д-р **Иван Дреновски**
ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград